STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY JULIANE KOKOTT
přednesené dne 2. září 2010[1]

I – Úvod

1. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech[2]. Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda dožádaný soud může podmínit výslech svědka tím, že mu dožadující soud poskytne zálohu. Nejprve je třeba objasnit přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, jelikož je možné, že předkládající soud nebyl oprávněn k podání žádosti v době, kdy Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložil.

1 — Původní jazyk: němčina.

2 — Úř. věst. L 174, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 121, dále jen „nařízení č. 1206/2001“. V souladu s článkem 3 protokolu o postavení Spojeného království a Irska, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o založení Evropského společenství, oznámily Spojené království a Irsko své přání podílet se na přijetí a používání tohoto nařízení (dvacátý první bod odůvodnění nařízení č. 1206/2001).

II – Právní rámec

A – *Právo Unie*

2. Šestnáctý bod odůvodnění nařízení č. 1206/2001 stanoví:

„Vyřízení žádosti podle článku 10 by nemělo dát vzniknout nároku na jakoukoliv úhradu poplatků nebo nákladů. Pokud však dožádaný soud požádá o úhradu, pak by tento soud neměl nést poplatky za odborníky a tlumočníky, ani náklady vzniklé použitím čl. 10 odst. 3 a 4. V tom případě by měl dožadující soud přijmout nezbytná opatření, aby provedl úhradu bez prodlení. Je-li požadován znalecký posudek, může dožádaný soud před vyřízením žádosti požádat dožadující soud o odpovídající záruku nebo zálohu na nezbytné náklady.“

3. Článek 10 nařízení, jenž obsahuje obecná ustanovení o vyřizování žádosti, stanoví:

„1. Dožádaný soud vyřídí žádost bez prodlení a nejpozději do 90 dnů od přijetí žádosti.

2. Dožádaný soud vyřídí žádost v souladu s právními předpisy svého členského státu.

[…]“

4. Článek 14 nařízení zní:

„1. Žádosti o výslech osoby nebude vyhověno, pokud se dotyčná osoba odvolává na své právo odepřít výpověď nebo na zákaz výpovědi

a) podle práva členského státu dožádaného soudu, nebo

b) podle práva členského státu dožadujícího soudu, a takové právo je uvedeno v žádosti, nebo případně na žádost dožádaného soudu bylo potvrzeno dožadujícím soudem.

2. Kromě důvodů uvedených v odstavci 1 může být vyhovění žádosti odmítnuto pouze tehdy, pokud

[…]

d) záruka nebo záloha, o kterou je požádáno v souladu s čl. 18 odst. 3, není složena do 60 dnů ode dne, kdy o tuto záruku nebo zálohu dožádaný soud požádá.

[…]“

5. Článek 18 nařízení zní:

„1. Za vyřízení žádosti podle článku 10 nelze požadovat náhradu poplatků nebo nákladů.

2. Pokud si to však dožádaný soud přeje, dožadující soud musí bez prodlení uhradit

– odměny pro znalce a tlumočníky a

– náklady vzniklé použitím čl. 10 odst. 3 a 4.

Povinnost stran uhradit tyto poplatky nebo náklady se řídí právem členského státu dožadujícího soudu.

3. Je-li zapotřebí znalecký posudek, může dožádaný soud před vyřízením žádosti požádat dožadující soud o přiměřenou záruku nebo zálohu na očekávané náklady. V ostatních případech nesmí být záruka nebo záloha podmínkou vyřízení žádosti.

Záruku nebo zálohu složí strany, pokud to stanoví právo členského státu dožadujícího soudu."

B – *Mezinárodní úmluvy*

6. Haagská úmluva ze dne 18. března 1970 o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských nebo obchodních (dále jen „Haagská úmluva") neplatí mezi všemi členskými státy Evropské unie. Cílem nařízení č. 1206/2001 je stanovit úpravu platnou ve všech členských státech [3] a v uvedeném rozsahu nahradit Haagskou úmluvu, na kterou v šestém bodu odůvodnění odkazuje.

7. Haagská úmluva v článku 14 stanoví:

„Z výkonu dožádání nemůže vzniknout povinnost k náhradě poplatků nebo nákladů, bez ohledu na jejich povahu.

Dožádaný stát však může požadovat od dožadujícího státu náhradu odměn placených znalcům a tlumočníkům a nákladů spojených s použitím zvláštní formy vyžádané dožadujícím státem podle čl. 9 odst. 2.

Dožádaný orgán, podle jehož právního řádu jsou účastníci sami povinni zajistit důkazy a který nemůže provést dožádání sám, může tím pověřit osobu k tomu způsobilou, souhlasí-li s tím dožadující orgán. Při vyžádání tohoto souhlasu oznámí dožádaný orgán přibližnou výši nákladů, kterou by si takový postup vyžádal. Udělí-li dožadující orgán svůj souhlas, bude povinen tyto náklady nahradit. Pokud takový souhlas neudělí, není dožadující orgán povinen tyto náklady hradit."

3 — S výjimkou Dánska, viz čl. 1 odst. 3 nařízení.

8. Článek 25 Haagské úmluvy stanoví:

„Každý smluvní stát, jehož ústavní předpisy to vyžadují, může od dožadujícího státu požadovat náhradu dožádání za použití prostředků k vynucení účasti při provedení důkazu, nákladů účasti takové osoby a nákladů za sepsání protokolu při provádění důkazu.

Použije-li některý stát ustanovení předchozího odstavce, může každý jiný smluvní stát požadovat od něho náhradu odpovídajících nákladů."

III – Skutkové okolnosti a předběžná otázka

9. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vyvstala v rámci sporu mezi Arturem Weryńskim a Mediatel 4B spólka z o.o. ohledně náhrady škody a úroků z titulu smlouvy o zákazu konkurence. V rámci uvedeného řízení Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (předkládající soud) požádal dne 6. ledna 2009 o výslech svědka irský Dublin Metropolitan District Court na základě nařízení č. 1206/2001. Dožádaný soud však podmínil výslech svědka tomu, že dožadující soud podle irského práva zaplatí náhradu na pokrytí nákladů svědka ve výši 40 eur. O zaplacení uvedené částky byl polský soud požádán dopisem ze dne 12. ledna 2009.

10. Předkládající soud usnesením ze dne 17. července 2009 řízení přerušil a předložil Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je na základě nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech dožádaný soud oprávněn požádat dožadující soud o zálohu na náhradu nebo úhradu náhrady vyplácené svědkovi, nebo musí být tato náhrada uhrazena z vlastních finančních zdrojů?"

11. V rámci řízení před Soudním dvorem předložily svá písemná i ústní vyjádření irská a polská vláda, jakož i Evropská komise. Krom toho se písemné části řízení účastnily německá, finská a česká vláda.

IV – Posouzení

práva předkládat předběžné otázky již v současnosti neexistuje [4].

A – *Přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce*

14. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla předložena dne 23. července 2009, tedy před tím, než Lisabonská smlouva vstoupila v platnost. Podle článku 68 ES ve znění platném v rozhodné době by tak bylo třeba určit, zda předkládající soud byl soudem rozhodujícím v posledním stupni řízení.

12. Nejprve je nutné objasnit přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

1. Příslušnost Soudního dvora

15. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (obvodní soud) je soudem prvního stupně, proti jehož rozsudkům je přípustné odvolání k Sąd Okręgowy (krajský soud). Kvalifikace soudu v posledním stupni řízení v rámci čl. 68 odst. 1 ES však stejně jako kvalifikace podle čl. 234 odst. 3 ES závisí na konkrétním posouzení: soudy nižšího stupně, jejichž rozhodnutí v konkrétním řízení lze napadnout odvoláním, rovněž představují soudy rozhodující

13. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká nařízení č. 1206/2001, které bylo přijato na základě čl. 61 písm. c) ES a čl. 67 odst. 1 ES, které náleží do hlavy IV Smlouvy o ES (Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob). Podle čl. 68 odst 1 ES se pouze ty vnitrostátní soudy, jejichž rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, mohou obrátit na Soudní dvůr se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se aktů vydaných orgány Společenství na základě této hlavy. Článek 68 ES se stal poté, co vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, obsoletním a uvedené omezení

4 — Podle čl. 10 odst. 1 protokolu č. 36 Lisabonské smlouvy (k přechodným ustanovením) jako přechodné opatření a v případě aktů Unie v oblasti policejní spolupráce a justiční spolupráce v trestních věcech, které byly přijaty před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, zůstaly pravomoci Soudního dvora nezměněny. Podle čl. 10 odst. 3 končí použitelnost přechodného opatření uvedeného v odstavci 1 v každém případě pět let ode dne vstupu Lisabonské smlouvy v platnost. Otázka pozdějšího zániku omezení práva předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, které je v projednávané věci relevantní, tak může znovu vzniknout v budoucnu.

v posledním stupni řízení ve smyslu uvedeného ustanovení [5].

16. Jak jsem již uvedla ve svém stanovisku ve věci Tedesco, je právě v rámci nařízení č. 1206/2001 třeba vzít v úvahu, že skutková zjištění jsou typickým úkolem nižších soudů, a nikoliv soudů posledního stupně [6]. Aby nařízení č. 1206/2001 mohlo být vůbec předmětem výkladu Soudního dvora, nesmí být pojem „soud rozhodující v posledním stupni řízení“ ve smyslu čl. 68 odst. 1 ES vykládán příliš úzce. Zejména není přípustné považovat za soudy oprávněné podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce pouze nejvyšší soudy.

17. Polská vláda uvedla, že vnitrostátní právo nestanoví žádný opravný prostředek proti rozhodnutí předkládajícího soudu ohledně toho, kdo nese náklady vzniklé výslechem svědka.

18. Soud se však nestává soudem rozhodujícím v posledním stupni řízení ve smyslu čl. 68 odst. 1 ES v důsledku jakéhokoli procesního opatření, které nařídí usnesením, proti němuž nelze podat opravný prostředek. Nenapadnutelné mezitímní rozhodnutí totiž musí uzavírat samostatné řízení nebo oddělený úsek řízení a předběžná otázka se musí týkat tohoto řízení nebo tohoto úseku řízení [7].

19. Je sporné, zda dotčená rozhodnutí předkládajícího soudu, která se týkají výslechu svědka a nákladů vynaložených v takové souvislosti, splňují kritérium odděleného úseku řízení.

20. Není však nutné stanovit, zda lze předkládající soud kvalifikovat jako soud posledního stupně řízení, a zda tak byl oprávněn podat Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 68 odst. 1 ES. Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost se totiž žádost o rozhodnutí o předběžné otázce stala v každém případě přípustnou *a posteriori.*

21. Lisabonskou smlouvou bylo dřívější omezení práva na podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 68 odst. 1 ES zrušeno a nebylo ničím nahrazeno. Nyní se na žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu aktů v oblasti vízové,

5 — Viz mé stanovisko přednesené dne 18. července 2007, Tedesco (C-175/06, Sb. rozh. s. I-7929, body 21 a 22), jakož i rozsudek ze dne 25. června 2009, Roda Golf & Beach Resort (C-14/08, Sb. rozh. s. I-5439, bod 29) a stanovisko přednesené generálním advokátem Ruiz-Jarabem dne 5. března 2009 ve výše uvedené věci Roda Golf & Beach Resort (bod 28 a násl.).

6 — Viz mé stanovisko uvedené v poznámce pod čarou 5, bod 22.

7 — Viz mé stanovisko uvedené v poznámce pod čarou 5, bod 26.

azylové a přistěhovalecké politiky a jiných politik týkajících se volného pohybu osob – a tudíž i nařízení č. 1206/2001 – použijí obecná pravidla upravující žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 267 SFEU. V uvedené oblasti tak soudy prvního stupně rovněž mají právo podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

22. Ačkoliv Lisabonská smlouva vstoupila v platnost teprve po podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru, režim stanovený Smlouvou o fungování Evropské unie se na projednávanou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce použije též *ratione temporis*. Pro otázku práva předkládat předběžné otázky musí být rozhodující datum vynesení rozsudku ohledně žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, a nikoliv datum podání žádosti.

23. Podle ustálené judikatury jsou procesní pravidla obecně považována za použitelná na všechny spory probíhající ke dni jejich vstupu v účinnost na rozdíl od hmotněprávních pravidel, která jsou obvykle vykládána jako nepoužitelná na situace nastalé před jejich vstupem v účinnost [8]. Není tak nutné určovat, zda je taková judikatura přenositelná na ustanovení týkající se práva vnitrostátních soudů předkládat předběžné otázky. V každém případě ze smyslu a účelu původního omezení práva předkládat předběžné otázky v článku 68 ES vyplývá, že je třeba *a posteriori* považovat za přípustnou předběžnou otázku, která byla původně nepřípustná. Omezení mělo na jedné straně za cíl bránit zahlcení Soudního dvora z důvodu velkého množství žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce [9]. Na straně druhé mělo zabránit tomu, aby žádosti soudů rozhodujících v prvním stupni o rozhodnutí o předběžné otázce nepřiměřeně nezpomalovaly vnitrostátní soudní řízení.

24. Zrušení omezení práva na podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Lisabonskou smlouvou dokládá skutečnost, že členské státy zastávají názor, že taková nebezpečí již neexistují, a že si naopak přejí umožnit právě v oblasti bývalé hlavy IV Smlouvy o ES, stejně jako v ostatních případech řízení o předběžné otázce, podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce všem soudům. Pro zabránění průtahům v konkrétním řízení v uvedené oblasti, která je charakteristická zvláštní naléhavostí, bylo nakonec v roce 2008 zavedeno nové zrychlené řízení [10]. Takové nové posouzení hovoří ve prospěch přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předložené před tím, než Lisabonská smlouva vstoupila v platnost, ale o které Soudní dvůr ještě nerozhodl.

8 — Viz zejména rozsudky ze dne 9. března 2006, Beemsterboer Coldstore Services (C-293/04, Sb. rozh. s. I-2263, bod 21), a ze dne 28. června 2007, Dell'Orto (C-467/05, Sb. rozh. s. I-5557, body 48 a 49).

9 — Viz v tomto ohledu stanovisko generálního advokáta Ruize-Jaraba Colomera uvedené v poznámce pod čarou 5, body 22 a násl.

10 — Rozhodnutí Rady ze dne 20. prosince 2007, kterým se mění Protokol o statutu Soudního dvora (Úř. věst. L 24, s. 42); změna jednacího řádu Soudního dvora, kterou Soudní dvůr přijal dne 15. ledna 2008 (Úř. věst. L 24, 29.1.2008, s. 39).

25. Konečně, účelnost a zásada hospodárnosti řízení hovoří ve prospěch přípustnosti žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce předložených nižšími soudy v průběhu přechodného období krátce před tím, než Lisabonská smlouva vstoupila v platnost, které byly Soudním dvorem přezkoumány teprve poté, co uvedená smlouva vstoupila v platnost. Odmítnutí žádosti pro nepřípustnost by v konečném důsledku vedlo k předložení nové žádosti týkající se stejné otázky soudem, který mezitím získal právo předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce [11], což by vedlo k nadměrným procesním formalitám a zbytečnému prodlužování délky řízení ve věci v původním řízení.

26. Předkládající soud je tudíž oprávněn podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

2. Relevantnost předběžné otázky

27. Dále je třeba zkoumat, zda jsou otázky položené předkládajícím soudem relevantní pro řešení projednávané věci.

28. Podle ustálené judikatury týkající se článku 234 ES, která platí rovněž pro článek 267 SFEU, je sice v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy pouze věcí vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a který musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, jež bude vydáno, aby s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání svého rozsudku, tak i relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. Jestliže se tedy položené předběžné otázky týkají výkladu práva Unie, je Soudní dvůr v zásadě povinen o nich rozhodnout [12], a existuje tak domněnka relevantnosti, která se váže k předběžným otázkám položeným vnitrostátními soudy [13].

29. Taková domněnka může být vyvrácena jen ve výjimečných případech, jestliže je zjevné, že požadovaný výklad ustanovení práva Evropské unie, kterých se tyto otázky týkají, nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo se jedná o hypotetický problém nebo Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny. S výjimkou těchto

11 — Bylo tomu tak ve věci Martinez, ve které Soudní dvůr prohlásil usnesením ze dne 20. listopadu 2009, tedy před tím, než Lisabonská smlouva vstoupila v platnost, žádost za nepřípustnou z důvodu omezení práva předkládat předběžné otázky stanoveného v článku 68 ES (C-278/09, Sb. rozh. s. I-11099); předkládající soud předložil svou žádost znovu dne 6. dubna 2010 (C-161/10).

12 — Viz zejména rozsudky ze dne 15. prosince 1995, Bosman (C-415/93, Recueil, s. I-4921, bod 59), a ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, Sb. rozh. s. I-6619, bod 26).

13 — Rozsudky ze dne 16. června 2005, Pupino (C-105/03, Sb. rozh. s. I-5285, bod 30) ; ze dne 9. října 2008, Katz (C-404/07, Sb. rozh. s. I-7607, bod 31), a ze dne 22. dubna 2010, Dimos Aigos Nikolaos (C-82/09, Sb. rozh. s. I-3649, bod 15).

případů je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout o předběžných otázkách týkajících se výkladu právních aktů [14].

30. Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda dožádaný soud, tedy irský Metropolitan District Court, má právo požadovat zálohu nebo úhradu z titulu výslechu svědka, či zda je naopak povinen sám nést takové náklady.

31. Podle takové formulace se předběžná otázka týká pouze úkonů a povinností dožádaného soudu. V takovém ohledu by odpověď neměla žádnou přímou souvislost s předkládajícím soudem. Pokud existují pochybnosti ohledně povinnosti dožádaného soudu, přísluší jemu, aby se případně obrátil na Soudní dvůr se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu nařízení č. 1206/2001. Pokud by znění otázky bylo vzato striktně, nebyla by otázka relevantní pro řešení sporu, který musí být předkládajícím soudem rozhodnut.

32. Otázkou, která vyvstává u předkládajícího soudu, je však to, do jaké míry je on sám povinen uhradit takovou zálohu nebo provést úhradu vynaložených nákladů. Nejde tedy o pouhou otázku týkající se práv a povinností některého jiného soudu. Práva a povinnosti dožádaného soudu naopak přímo odpovídají právům a povinnostem dožadujícího, tedy předkládajícího soudu. Proto považuji za rozumné, aby byla předběžná otázka přeformulována tak, že Soudní dvůr bude dotázán, zda je dožadující soud povinen zaplatit dožádanému soudu zálohu nebo mu nahradit vzniklé výdaje.

33. I po takovém přeformulování vyvstává v projednávané věci otázka relevantnosti výkladu nařízení č. 1206/2001 pro řešení sporu. Případná povinnost nahradit náklady svědků se totiž sama o sobě týká pouze vztahu mezi dožádaným a dožadujícím soudem. Nemá přímý účinek na řešení sporu v původním řízení, který se týká nároku na náhradu škody.

34. Komise rovněž uvedla, že se žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na první pohled jeví jako nepřípustná, protože se položená otázka týká pouze spolupráce mezi soudy, a tím správní činnosti předkládajícího soudu, a nikoliv soudní činnosti.

35. V každém případě je však třeba uznat relevantnost uvedené otázky v rozsahu, v němž se týká toho, zda je dožadující soud povinen zaplatit zálohu z titulu náhrady vyplácené svědkům pro to, aby dožádaný soud přistoupil

14 — Viz zejména rozsudky Bosman (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 61), a ze dne 10. ledna 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, Sb. rozh. s. I-403, bod 24).

k jejich výslechu. Pokud by dožádaný irský soud skutečně podmiňoval výslech svědků zaplacením zálohy, dožadující polský soud by měl pouze možnost buď ustoupit od získání důkazů, nebo zaplatit zálohu, ke které možná nemůže být podle nařízení č. 1206/2001 nucen. Pokud by zálohu nezaplatil a pokud by svědek nebyl vyslechnut, mohlo by to mít přímý dopad na meritorní rozhodnutí ve věci v původním řízení. Soud by tak například mohl z důvodu neexistence jiných důkazů vydat rozhodnutí nepříznivé pro toho účastníka řízení, který navrhl svědky nacházející se v zahraničí a který by nebyl schopen unést důkazní břemeno, které nese.

36. Posouzení relevantnosti je mnohem obtížnější, pokud jde o *následné* uhrazení nákladů výslechů svědka. V takovém případě dožádaný soud provedl výslech svědků a dožadující soud mohl založit své rozhodnutí ve věci v původním řízení na takovém výslechu. Otázka náhrady nákladů je nicméně relevantní pro rozhodnutí o nákladech sporu v původním řízení a v žádném případě není bezvýznamná pro rozhodnutí sporu v původním řízení. Ostatně je třeba znovu připomenout, že většina otázek ohledně výkladu nařízení č. 1206/2001, které se týkají provádění důkazů, se věci v původním řízení dotýká pouze nepřímo. Jsou-li kladeny příliš vysoké nároky na relevantnost předběžné otázky pro řešení sporu, není v mnoha případech výklad formou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce možný.

37. Z řečí přednesených na jednání před Soudním dvorem nebylo patrné, zda předkládající soud již uhradil částku k pokrytí nákladů na svědka, kterou požadoval dožádaný irský soud. Předkládající soud v této souvislosti neposkytl žádné informace. I kdyby se platba již uskutečnila [15], nebyla by předběžná otázka zjevně irelevantní. Pokud nařízení č. 1206/2001 platbám brání, vyvstává otázka, zda je třeba nahradit dožadujícímu soudu prostředky, které vynaložil. Navíc otázka legality požadavku na úhradu dožádaným soudem zůstává relevantní v rámci rozhodnutí o nákladech řízení.

38. Podle mého názoru je otázka pro řešení sporu relevantní, a to jak s ohledem na povinnost uhrazení zálohy, tak pokud jde o povinnost náhrady nákladů, a žádost předkládajícího soudu je tudíž přípustná.

15 — Po jednání irská a polská vláda ve svých písemných vyjádřeních uvedly, že předkládající soud poskytl zálohu na náklady svědků ve výši 40 eur.

B – *K předběžné otázce*

1. Záloha na náhrady náležející svědkům

39. Podstatou předběžné otázky polského soudu je, zda je povinen nést náklady vynaložené svědkem vyslechnutým dožádaným soudem buď ve formě zálohy, nebo náhrady nákladů.

42. V následujících bodech je nejprve třeba objasnit otázku, zda dožadující soud může být povinen uhradit dožádanému soudu zálohu na náhrady náležející svědkům, aby dožádaný soud proved výslech svědka; jinými slovy, zda dožádaný soud může odmítnout provést takový výslech až do doby, než dožadující soud uhradí zálohu na náhrady náležející svědkům.

40. Nejprve je třeba uvést, že podle čl. 1 odst. 1 nařízení č. 1206/2001 spadají skutkové okolnosti věci v původním řízení do působnosti uvedeného nařízení. Soud jednoho členského státu totiž žádá příslušný soud jiného členského státu, aby provedl dokazování. Výslech svědka je výslovně uveden jako předmět žádosti v čl. 4 odst. 1 písm. e) nařízení.

43. Irská vláda zastává názor, že dožádaný soud vyřizuje žádost podle irského práva, a proto je v souladu s nařízením, aby podmiňoval výslech svědka tomu, že dožadující soud předem uhradí náhrady náležející svědkům. Irské právo totiž podle uvedené vlády stanoví, že svědek není povinen vypovídat, pokud mu nebyla taková náhrada vyplacena předem.

41. Podle čl. 10 odst. 2 nařízení č. 1206/2001 dožádaný soud vyřídí žádost v souladu s právními předpisy svého členského státu. Podle irského práva není svědek povinen předstoupit před soud, pokud mu předem nebyla poskytnuta náhrada jeho výdajů (například cestovné). Všichni účastníci řízení se shodují na tom, že svědkovi nelze upřít náhrady, které mu přísluší. Nejasné je pouze to, zda povinnost vyplatit náhrady přísluší dožadujícímu soudu.

44. Článek 14 nařízení č. 1206/2001 stanoví důvody odmítnutí žádosti. Odstavec 1 se týká případu, kdy žádosti o výslech osoby nebude vyhověno, pokud se dotyčná osoba odvolává na své právo odepřít výpověď nebo na zákaz výpovědi. Odstavec 2 uvádí další důvody odůvodňující odmítnutí vyhovět žádosti. Článek 14 odst. 2 písm. d) se týká případu, kdy záruka nebo záloha požadovaná v souladu s čl. 18 odst. 3 nebyla soudem složena. Podle

uvedeného ustanovení může dožádaný soud před tím, než žádosti vyhoví, požádat o zálohu na odměnu znalce. Uvedené ustanovení nestanoví požadavek týkající se zálohy v souvislosti s výslechem svědka.

2. Uhrazení nákladů náležejících svědkům

45. V rozporu s článkem 14 nařízení č. 1206/2001 by tedy nebylo, kdyby vyřízení žádosti bylo podmíněno zaplacením náhrady přiznané svědkům tehdy, pokud výčet důvodů pro odmítnutí uvedený v tomto ustanovení nebyl taxativní, nýbrž pouze demonstrativní. Znění čl. 14 odst. 2 hovoří v neprospěch takového výkladu. Uvedené ustanovení totiž mimo jiné stanoví, že vedle důvodů stanovených v odstavci 1 může být vyhovění žádosti „odmítnuto *pouze* tehdy, *pokud* […] [16]“. Jedenáctý bod odůvodnění nařízení č. 1206/2001 konečně zdůrazňuje, že k zajištění účinnosti nařízení by se možnost odmítnout vyřídit žádost o dokazování měla omezit jen na přísně omezené a výjimečné situace. Z toho vyplývá, že výčet důvodů odmítnutí žádosti v článku 14 je taxativní.

46. Dožádaný soud tak nemůže podmínit výslech svědka předchozí úhradou zálohy na náhrady svědka. Dožadující soud tak není povinen takovou zálohu uhradit.

47. Dále je třeba ověřit, zda dožádaný soud může na dožadujícím soudu požadovat úhradu náhrad náležejících svědkovi.

48. Článek 18 odst. 1 nařízení stanoví, že za vyřízení žádosti nelze požadovat náhradu poplatků nebo nákladů. V důsledku toho je určující, zda náhrady náležející svědkům mohou být kvalifikovány jako poplatky nebo náklady ve smyslu uvedeného ustanovení.

49. Dožádaný soud a irská vláda uvedly, že podle čl. 10 odst. 2 nařízení č. 1206/2001 dožádaný soud vyřídí žádost v souladu s právem svého členského státu. Podle irského práva nejsou svědci povinni dostavit se k soudu za účelem svědectví, pokud předem neobdrželi náhradu svých nákladů. Vyplacení takové náhrady přísluší tomu účastníku řízení, který

16 — Kurziva provedená autorkou stanoviska.

svědky navrhl, a nikoliv soudu. Podle dožádaného soudu a irské vlády se tak nejedná o náklady řízení a soud není povinen je hradit. To odpovídá sporné povaze irského občanského soudního řízení.

50. Podle irské vlády se čl. 18 odst. 1 nařízení č. 1206/2001 týká pouze správních nákladů, tj. nákladů vzniklých soudu jeho činností. Náklady svědků podle ní nenáleží do takových správních nákladů, jelikož se jedná o náklady, které podle irského práva musí být v každém případě hrazeny účastníky řízení a nejsou správními náklady. Vzhledem k tomu, že náklady svědků podle irské vlády nespadají do čl. 18 odst. 1 nařízení č. 1206/2001, nebrání nařízení žádosti dožádaného soudu o náhradu uvedených nákladů dožadujícím soudem. Podle irské vlády musí být náklady svědků uhrazeny buď dožadujícím soudem, nebo účastníky řízení.

51. Nejprve je třeba ujasnit, že pojem „náklady" musí být definován autonomně v rámci práva Unie a nemůže záviset na definici vnitrostátního práva. Bylo by v rozporu s duchem a cílem nařízení, kterým je rychlé a nekomplikované vyřizování žádostí o provedení důkazů, činit otázku nákladů závislou na vnitrostátní definici tohoto pojmu.

52. Podle mého názoru náhrady vyplácené svědkům vyslechnutým dožádaným soudem rovněž spadají pod pojem „poplatků nebo nákladů" ve smyslu čl. 18 odst. 1 nařízení č. 1206/2001.

53. V tomto smyslu hovoří znění uvedeného ustanovení. Článek 18 odst. 1 nařízení č. 1206/2001 uvádí „poplatky" a „náklady". „Poplatky" je třeba rozumět částky vybrané soudem za jeho činnost, tedy poplatky označené irskou vládou jako institucionální, zatímco „náklady" je třeba rozumět částky vyplacené soudem třetím osobám v průběhu řízení, například svědkům nebo znalcům. Jiná jazyková znění též neposkytují podklady hovořící ve prospěch vyloučení náhrad náležejících svědkům z působnosti čl. 18 odst. 1 [17], jelikož takové náklady mohou být podřazeny pod použité pojmy.

54. Systematický výklad rovněž hovoří v neprospěch výkladu zastávaného irskou vládou. Pokud by se čl. 18 odst. 1 ve skutečnosti týkal pouze institucionálních nákladů, nebylo by nutné stanovit náhradu nákladů na znalce, které pravděpodobně mohou rovněž

17 — Viz byť jen francouzské znění – „frais" a „remboursement de taxes ou de frais"; ve španělštině „gastos" a „abono de tasas o gastos"; v angličtině „costs" a „reimbursement of taxes and costs"; ve švédštině „kostnader" a „avgifter och kostnader" a v italštině „spese" a „rimborso di tasso o spese".

představovat neinstitucionální náklady ve smyslu chápání irské vlády, z titulu výjimky ze zásady stanovené v čl. 18 odst. 2. Naopak od počátku spadají mimo pojem „náklady" ve smyslu čl. 18 odst. 1 nařízení.

55. Smysl a účel nařízení rovněž hovoří ve prospěch širokého výkladu pojmu „náklady" ve smyslu čl. 18 odst. 1 s tím důsledkem, že náhrady náležející svědkům rovněž spadají pod tento pojem.

56. Podle odůvodnění [18] nařízení č. 1206/2001 je jeho cílem snadné, efektivní a rychlé dokazování v přeshraničním kontextu. Dokazování v jiném členském státu nesmí vést k prodlužování vnitrostátních řízení, a proto nařízení č. 1206/2001 zavedlo režim, který všem členským státům [19] ukládá, aby odstranily překážky, které by se v takové oblasti mohly vyskytnout.

57. Povinnosti poskytnout zálohu a uhradit náhrady náležející svědkům komplikují a zpomalují přeshraniční výslech svědků. Krom toho představují též finanční zátěž pro dožádaný členský stát. Nicméně je třeba vzít v úvahu skutečnost, že – jak uvedla finská vláda – každý stát může být státem dožadujícím i dožádaným a že se vynaložené náklady nakonec mohou vzájemně vyrovnat. Nejedná se přirozeně o absolutní vyrovnání. Není usilováno o přesné vyrovnání nákladů, nýbrž vzhledem k cílům nařízení je naopak akceptováno, že může dojít k finanční nerovnováze. K zamezení nadměrné zátěže, zejména obzvláště vysokým nákladům, které vznikají u znalců a tlumočníků, jsou takové náklady výslovně označeny za náklady, které se uhrazují.

58. Povinnost předkládajícího soudu k náradě tak může vzniknout pouze v případech, kdy se uplatní jedna z výjimek stanovených v čl. 18 odst. 2 nařízení č. 1206/2001.

59. Uvedené ustanovení stanoví úhradu odměn znalců a tlumočníků a nákladů vyplývajících z použití čl. 10 odst. 3 a 4. Článek 10 odst. 3 a 4 se týká případu, kdy dožadující soud požaduje, aby byla žádost vyřízena zvláštním postupem a čl. 10 odst. 4 upravuje použití moderních komunikačních

18 — Viz byť jen první, druhý, osmý, desátý a jedenáctý bod odůvodnění nařízení.

19 — S výjimkou Dánska, viz čl. 1 odst. 3 nařízení.

technologií při provádění dokazování. Náhrady náležející svědkům tento článek neuvádí. Povinnost uhradit náhrady náležející svědkům by tak byla v souladu s nařízením pouze tehdy, pokud by výčet výjimek z neproplácení v odstavci 2 byl pouze demonstrativní. Proti tomuto hovoří smysl a účel nařízení. Nařízení musí usnadňovat a urychlovat přeshraniční dokazování. Je tedy třeba shledat, že výčet výjimek stanovených v odstavci 2 je taxativní.

60. Pozadí vzniku nařízení nakonec hovoří v neprospěch proplácení náhrad nákladů náležejících svědkům. Ze šestého bodu odůvodnění a čl. 21 odst. 1 nařízení č. 1206/2001 vyplývá, že účelem nařízení je nahradit Haagskou úmluvu ze dne 18. března 1970 o provádění důkazů v občanských nebo obchodních věcech, a proto je možné využít při výkladu nařízení rovněž relevantních ustanovení Haagské úmluvy.

61. Obsah článku 18 nařízení odpovídá obsahu článku 14 Haagské úmluvy. Článek 18 odst. 1 stanoví, že za vyřízení dožádání nelze požadovat náhradu poplatků nebo nákladů. Článek 14 odst. 2 Haagské úmluvy stanoví, že dožádaný stát může požadovat od dožadujícího státu náhradu odměn placených znalcům a tlumočníkům a nákladů spojených s použitím zvláštní formy vyžádané dožadujícím státem podle článku 9, odstavce 2 [20]. Haagská úmluva ze dne 1. března 1954 o civilním řízení výslovně stanovila zásadu, že náhrady výdajů svědků mají být nahrazovány [21]. Z vysvětlující zprávy k Haagské úmluvě ze dne 18. března 1970 vyplývá, že počet případů, ve kterých budou náklady propláceny, musí být cíleně redukovány ve srovnání s Haagskou úmluvou z roku 1954, a proto byla náhrada nákladů svědka – právě z důvodu malých částek, o které se zpravidla jedná – cíleně vynechána [22]. V Haagské úmluvě z roku 1970 byla v článku 26 převzata pouze výhrada ústavního práva, podle které může smluvní stát, pokud je k tomu povinen podle ústavního práva, vyzvat dožadující stát zejména k tomu,

20 — Mimoto čl. 14 odst. 3 stanoví jiný případ hrazení nákladů. Podle uvedeného ustanovení dožádaný orgán, který nemůže provést dožádání sám, tím může pověřit osobu k tomu způsobilou, souhlasí-li s tím dožadující orgán. Při vyžádání tohoto souhlasu oznámí dožádaný orgán přibližnou výši nákladů, kterou by si takový postup vyžádal. Udělí-li dožadující orgán svůj souhlas, bude povinen tyto náklady nahradit.

21 — Viz článek 16: „Provádění dožádání nemůže vést k náhradě poplatků nebo nákladů, bez ohledu na jejich povahu. Nicméně není-li dohodnuto jinak, dožádaný stát má právo požadovat po dožadujícím státu náhradu nákladů uhrazených svědkům nebo znalcům, jakož i náklady vynaložené na úkony soudního úředníka, které vznikly proto, že se svědkové nedostavili dobrovolně, nebo náklady vyplývající z případného použití čl. 14 druhého pododstavce“.

22 — Viz Philip W. Amram, *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention*, dostupná na http://hcch.e-vision.nl/upload/expl20e.pdf.

aby uhradil náklady spojené s dostavením se osoby, která byla předvolána k poskytnutí svědectví v souvislosti s dožádáním.

Podle čl. 18 odst. 1 nařízení č. 1206/2001 se tak náklady svědků v zásadě nenahrazují.

62. Skutečnost, že nařízení č. 1206/2001 převzalo znění článku 14 Haagské úmluvy, avšak již nepřevzalo výhradu ústavního práva uvedenou v článku 26 Haagské úmluvy, je argumentem hovořícím ve prospěch toho, aby náklady vzniklé svědkovi byly v zásadě považovány za náklady, které se nenahrazují.

63. Poslední aspekt otázky předkládajícího soudu, konkrétně to, zda dožádaný soud musí nakonec uhradit výdaje ze svých zdrojů, není pro odpověď na předloženou otázku relevantní. Podle čl. 10 odst. 2 má být žádost vyřízena v souladu s právními předpisy členského státu. Uvedené právo upravuje rovněž otázku, jak a kým mají být náklady svědka uhrazeny. Vzhledem k tomu, že je tato otázka pouhým shrnutím prvních dvou částí předběžné otázky, není třeba, aby o ní Soudní dvůr výslovně rozhodl.

V – Závěry

64. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžnou otázku Sąd Rejonowy takto:

„Články 14 a 18 nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech musí být vykládány v tom smyslu, že dožadující soud není povinen dožádanému soudu uhradit zálohu na náhradu výdajů svědka nebo uhradit náhradu nákladů vyplacených vyslechnutému svědkovi."